

İAA ÖLÇÜTLERİNİN 21. YÜZYIL YETERLİLİKLERİNİ KAZANDIRMA SÜRECİNDEKİ ETKİSİ ÜZERİNE DEĞERLENDİRME

Evaluation on the Impact of Islamic Sciences Accreditation Agency (IAA)
Criteria on the Process of Acquiring the 21st Century Competencies

RİFAT TÜRKEKEL

Doç. Dr., Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, İslami İlimler Fakültesi Temel İslam Bilimleri Bölümü,
İslam Mezhepleri Tarihi Anabilim Dalı, Kütahya, Türkiye

*Associate Prof., Kütahya Dumlupınar University, Faculty of Islamic Sciences, Department of Basic Islamic
Sciences, History of Islamic Sects,*

rifat.turkel@dpu.edu.tr

<https://orcid.org/0000-0003-4575-0190>

MAKALE BİLGİSİ / ARTICLE INFORMATION

Makale Türü /Article Types: Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi /Received: 15 Şubat 2023

Kabul Tarihi/Accepted: 30 Mayıs 2023

Yayın Tarihi/Published: 30 Haziran 2023

ATIF/CITE AS:

Türkel, Rifat, "İAA Ölçütlerinin 21. Yüzyıl Yeterliliklerini Kazandırma Sürecindeki Etkisi Üzerine Değerlendirme", Hitit İlahiyat Dergisi, (Haziran/June 2023) 22/1, 335-358. <https://doi.org/10.14395/hid.1251971>

Yazar Katkıları: %100

Değerlendirme: Bu makalenin ön incelemesi iki iç hakem (editörler- yayın kurulu üyeleri) içerik incelemesi ise iki dış hakem tarafından çift taraflı kör hakemlik modeliyle incelendi. Benzerlik taraması yapılarak (turnitin) intihal içermediği teyit edildi.

Etik Beyan: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

Etik Bildirim: ilafdergi@hitit.edu.tr <https://dergipark.org.tr/tr/pub/hid>

Çıkar Çatışması: Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.

Finansman: Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.

Telif Hakkı & Lisans: Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmalarını CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.

Author Contributions: %100

Review: Single anonymized - Two Internal (Editorial board members) and Double anonymized - Two External Double-blind Peer Review

Ethical Statement It is declared that scientific and ethical principles have been followed. while conducting and writing this study and that all the sources used have been properly cited.

Complaints: ilafdergi@hitit.edu.tr - <https://dergipark.org.tr/tr/pub/hid>

Conflicts of Interest The author(s) has no conflict of interest to declare.

Grant Support: The author(s) acknowledge that they received no external funding to support this research.

Copyright & License Authors publishing with the journal retain the copyright to their work licensed under the CC BY-NC 4.0.

Evaluation on the Impact of Islamic Sciences Accreditation Agency (IAA) Criteria on the Process of Acquiring the 21st Century Competencies

Abstract

Industrial revolutions have been shaped within the framework of certain driving factors such as mechanization, the use of steam and electricity in machines, and the invention of electronic machines. In the 21st century, which is expressed as industry 4.0, new developments and innovations have emerged in many fields such as industry, technology and education. In parallel to these developments, there have been successive changes in other related issues. In this context, the knowledge, skills and competencies that employer institutions and organizations expect from their employees have also changed, and these are named as 21st century competencies. Many academic and non-academic studies have been conducted on the quality and quantity of these qualifications. In addition, nowadays activities have been carried out for the tools and mechanisms that will ensure the acquisition of these qualifications. One of the activities that come to the fore in this context is quality and accreditation studies in the field of education. One of the organizations operating in the field of accreditation of theology and Islamic sciences programs in Turkey and internationally is the Islamic Sciences Accreditation Agency (IAA). IAA expects the outputs of the programs applying to enter the accreditation process to include the outputs of the IAA, so it expects the program graduates in the process to have the outputs of the IAA, and offers the acquisition of program-specific criteria as a recommendation. At this point, the issue of IAA outputs and program-specific criteria come to the fore whether the assurance of 21st century qualifications for graduates of theology and Islamic sciences program or not. For this reason, in this study, the role of Islamic Sciences Accreditation Agency (IAA) criteria is discussed in the process of gaining the knowledge, skills and competencies expected from individuals in the 21st century to the students of theology and Islamic sciences program. Therefore, in this article, it is aimed to reveal the place and importance of the IAA accreditation process and its criteria in the theology and Islamic sciences program undergraduate students who are in the process of IAA accreditation, in order to have 21st century qualifications. 21st century qualifications and IAA outputs as well as its program-specific criteria constitute the scope of this study since the role of IAA outputs and program-specific criteria in the acquisition of 21st century qualifications are discussed in the study. However, in this process limitations have been made at the point of specifying the 21st century competencies. In this context, the competencies expressed in 9 of 19 studies on competencies are taken as basis. All of the IAA outputs and program-specific criteria are included in the scope. This study is important in terms of showing the value of IAA accreditation at the point of gaining the 21st century qualifications to the graduates of the program who are in the IAA accreditation process, and revealing the assurance

dimension of the accreditation process in gaining these qualifications. In the research, qualitative research method is used as a method and case study is used as a tool. Due to the uniqueness of the case, the single case model is preferred. For data collection, open-public documents are used. For this reason, it is seen unnecessary to obtain an ethics committee approval. In this process, initially the scientific study documents dealing with the 21st century competencies and the IAA criteria are examined, and then the obtained data are evaluated. Descriptive method is used in data analysis. Both internal validity elements, such as getting expert opinion; and external ones such as classification, categorization and coding of data are fulfilled. In the study, it is noted that IAA outputs support most of the 21st century competencies; on the other hand, it is found that IAA program-specific criteria support a significant part of these qualifications. Therefore, it is concluded that the IAA accreditation process can be a guarantee for the students of theology and Islamic sciences programs to gain these qualifications. It has not yet been determined whether the graduates of the accredited programs have gained these qualifications due to the fact that the IAA accreditation practices have just started and the impact process on the students has spread over the years. In accordance with this purpose, it is recommended to carry out different studies, including the opinions of students, graduates and stakeholders.

Keywords: Quality Management, Quality in Higher Education, Competence, 21st Century Competencies, Islamic Sciences Accreditation Agency, IAA Criteria.

İAA Ölçütlerinin 21. Yüzyıl Yeterliliklerini Kazandırma Sürecindeki Etkisi Üzerine Değerlendirme

Öz

Sanayi devrimleri makineleşme, buharın, elektriğin makinelerde kullanımı, elektronik makinaların icadı gibi belirli itici unsurların çerçevesinde şekillenmiştir. Sanayi 4.0 olarak ifade edilen 21. yüzyılda ise sanayi, teknoloji, eğitim gibi birçok alanda yeni gelişmeler meydana gelmiş, yenilikler ortaya çıkmıştır. Bu gelişmelerle doğru orantılı bir şekilde, ilişkili diğer konularda da zincirleme bir şekilde değişimler gerçekleşmiştir. Bu çerçevede işveren kurum ve kuruluşların, bünyelerindeki çalışanlarından beklediği bilgi, beceri ve yetkinlikler de değişikliğe uğramış, bunlar 21. yüzyıl yeterlilikleri olarak isimlendirilmiştir. Bu yeterliliklerin niteliği ve niceliğine dair birçok akademik ve akademik olmayan çalışma yapılmıştır. Ayrıca günümüzde bu yeterliliklerin kazandırılmasını güvence altına alacak araç ve mekanizmalara yönelik faaliyetler yapılmıştır. Bu kapsamda ön plana çıkan faaliyetlerden birisi de eğitim alanındaki kalite ve akreditasyon çalışmalarıdır. Türkiye’de ve uluslararası boyutta ilahiyat ve İslami ilimler programlarının akreditasyonu alanında faaliyet gösteren kuruluşlardan birisi ise İlahiyat Akreditasyon Ajansı (İAA)’dır. İAA, akreditasyon sürecine girmek için başvuru yapan programların çıktılarının İAA çıktılarını içermesini beklemekte, böylece süreçteki program mezunlarının İAA çıktılarında sahip olmalarını talep etmektedir. İAA programa özgü ölçütlerin kazanımını ise öneri olarak sunmaktadır. Bu noktada İAA çıktıları ile programa özgü ölçütlerin, ilahiyat ve İslami ilimler programı mezunlarına 21. yüzyıl yeterliliklerinin kazandırılmasının güvencesi olup olmadığı konusu gündeme gelmektedir. Bu sebeple bu çalışmada 21. yüzyılda bireylerden sahip olması beklenen bilgi, beceri ve yetkinliklerin ilahiyat ve İslami ilimler programı öğrencilerine kazandırılma sürecinde İlahiyat Akreditasyon Ajansı (İAA) ölçütlerinin rolü ele alınmaktadır. Dolayısıyla bu makalede İAA akreditasyonu sürecinde bulunan ilahiyat ve İslami ilimler programı öğrencilerinin, 21. yüzyıl yeterliliklerine de sahip olacak şekilde mezun olmalarında İAA akreditasyon süreci ile İAA ölçütlerinin yeri ve öneminin ortaya konulması amaçlanmıştır. Çalışmada İAA çıktıları ile programa özgü ölçütlerin 21. yüzyıl yeterliliklerin kazandırılmasındaki rolü ele alındığı için 21. yüzyıl yeterlilikleri ile İAA çıktıları ve programa özgü ölçütler çalışmanın kapsamını oluşturmaktadır. Ancak bu süreçte 21. yüzyıl yeterliliklerini belirleme noktasında sınırlama yapılmıştır. Bu kapsamda yeterlilikler konusunda yapılmış olan 19 çalışmanın 9’unda ifade edilen yeterlilikler esas alınmıştır. İAA çıktıları ile programa özgü ölçütlerin tamamı ise kapsama dâhil edilmiştir. Bu çalışma, İAA akreditasyon sürecinde bulunan program mezunlarına 21. yüzyıl yeterliliklerinin kazandırılması noktasında İAA akreditasyonunun değerini göstermesi ve akreditasyon sürecinin bu yeterliliklerin kazandırılmasındaki güvence boyutunu ortaya koymasından dolayı önemlidir. Araştırmada yöntem olarak nitel araştırma yöntemi, desen olarak

ise durum çalışması kullanılmıştır. Durumun tek olması sebebiyle tekli durum modeli tercih edilmiştir. Veri toplama aracı olarak ise kamuoyuna açık dokümanlar kullanılmıştır. Bu sebeple etik kurul izni alınmasına gerek görülmemiştir. Bu süreçte ilk önce 21. yüzyıl yeterliliklerini ele alan bilimsel çalışma dokümanları, ardından İAA ölçütleri incelenmiş, daha sonra elde edilen verilerin değerlendirmesi yapılmıştır. Veri analizinde betimsel analizden yararlanılmıştır. Uzman görüşünü almak gibi iç geçerlilik; verilerin sınıflandırılması, kategorilere ayrılması ve kodlanması gibi dış geçerlilik unsurları yerine getirilmiştir. Çalışmada İAA çıktılarının, belirlenmiş olan 21. yüzyıl yeterliliklerinin büyük çoğunluğunu; İAA programa özgü ölçütlerin ise bu yeterliliklerin önemli bir kısmını desteklediği görülmüştür. Dolayısıyla İAA akreditasyon sürecinin ilahiyat ve İslami ilimler programı öğrencilerine bu yeterliliklerin kazandırılmasının güvencesi olabileceği sonucuna ulaşılmıştır. İAA akreditasyon uygulamalarının yeni başlamış olması, öğrencilere etki sürecinin yıllara yayılması sebebiyle akredite olan programlardan mezun öğrencilerin bu yeterlilikleri kazanıp kazanamadığı henüz tespit edilememiştir. Bu amaca uygun olarak bir süre sonra öğrenci, mezun ve paydaşların görüşlerini de içeren farklı çalışmaların yapılması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kalite Yönetimi, Yükseköğretimde Kalite, Yeterlilik, 21. Yüzyıl Yeterlilikleri, İlahiyat Akreditasyon Ajansı, İAA Ölçütleri.

Giriş

Ülkelerin ve dünyanın tarihinde son üç asırda meydana gelen bilimsel ve teknolojik gelişmeler önemli değişimlere sebep olmuş ve bundan toplumlar farklı boyutlarıyla etkilenmiştir. Bu husustaki kaynaklarda genellikle söz konusu gelişmelerin başlangıcının 18. yüzyılın ikinci yarısı olduğu belirtilmektedir. Birinci Sanayi Devrimi (Sanayi 1.0) olarak adlandırılan bu başlangıç dönemi, İngiltere'deki teknolojik gelişmelerle ortaya çıkmış ardından Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve Avrupa'nın diğer ülkelerinde devam etmiştir.¹ Bu dönemdeki teknolojik gelişmelerin arasında makineleşme ön plana çıkmış, makinelerde yakıt olarak kömür ve buharın kullanılması ile birlikte üretim artmıştır. Sonuç olarak el işçiliğinin değeri azalmaya başlamıştır.² Sanayi 1.0 dönemi 19. yüzyıl ortalarına kadar devam etmiştir. 19. yüzyılda meydana gelen teknolojik gelişmeler ise İkinci Sanayi Devrimi (Sanayi 2.0) olarak isimlendirilen yeni dönemin başlamasına sebep olmuştur. Bu dönemde ulaşım ve iletişim alanında meydana gelen ilerlemeler, elde edilen ürünün uzak pazarlara ulaşmasını kolaylaştırmıştır. Elektriğin makinelerde kullanılmaya başlaması seri üretimi ve doğal olarak genel üretim artışını beraberinde getirmiştir. Demir ve çeliğin kullanılmasıyla birlikte ağır sanayi alanı da ilerlemiştir. 20. yüzyılın başlarına kadar süren Sanayi 2.0 dönemi, Birinci Dünya Savaşı ve 1929 ekonomik buhran zamanlarında duraklama dönemine girmiştir. İkinci Dünya Savaşı akabindeki elektronik, bilgisayar gibi alanlarda meydana gelen gelişmelerden sonra Üçüncü Sanayi Devrimi (Sanayi 3.0) başlamış, makineler küçülmüş ve bütün bunlara bağlı olarak iş gücünden beklenen bilgi, beceri ve yetkinlikler değişmiştir. 2011 yılı itibarıyla ise Dördüncü Sanayi Devrimi (*Sanayi 4.0*) olarak adlandırılan yeni bir döneme girilmiştir. Gelişmelerin üstel bir hızla yani zamanla daha da hızlanarak gerçekleşmesi, genişlik ve derinliğinin diğerlerinden farklı olması ve meydana gelen dönüşümlerin ülke, şirket, sektör ve toplumları bir bütün halinde kapsaması bu dönemin belirleyici özellikleridir.³ Teknoloji ve sanayi alanındaki yaşanan gelişim süreçlerinde eğitim sistemlerinin de etkilendiği ve eğitim alan bireylerden beklentilerin farklılaştığı görülmektedir. Sanayi 2.0 döneminde fabrika işçisi bireyler yetiştirmek hedeflendiği için eğitimin amacı sadece okuma, yazma ve basit hesap yapabilme gibi özelliklere sahip bireyler yetiştirmek olmuştur.⁴ Sanayi 4.0 döneminde ise arzadaki artış, pazar

¹ İngiltere'deki sanayi alanındaki gelişmeler için bk. Douglas Fisher, *The Industrial Revolution, A Macroeconomic Interpretation* (New York: St Martin's Press, 1992), 42–78.

² Bu dönemdeki gelişmelerden bazıları için bk. Michael Burgan, *The European Industrial Revolution* (New York: Children's Press, 2014), 18–23.

³ Klaus Schwab, *The Fourth Industrial Revolution* (Cologne-Geneva: World Economic Forum, 2016), 8–9.

⁴ Tekirdağ İl Millî Eğitim Müdürlüğü, "21. Yüzyıl Yetkinlikleri-Prof.Dr.Erhan ERKUT", *Youtube* (Erişim 25 Şubat 2021), 00:04:59-00:05:40.

alanlarının genişlemesi ile birlikte işverenlerin işçide emek yerine daha çok yetenek araması sonucunu doğurmuştur.⁵ Doğal olarak bu durum hem iş bulma hem de ücretler noktasında yeteneği ön plana çıkarmıştır.⁶

Sanayi 4.0 ile birlikte meydana gelen teknolojik gelişmelere bağlı olarak iş hayatında, sosyal yaşamda ve diğer birçok alanda değişim meydana gelmiştir. İş dünyasındaki bilgi, beceri ve yetkinlik odaklı beklentilerin artmasıyla birlikte eleştirel düşünme ve problem çözme gibi daha önceden var olan becerilere ek olarak 21. yüzyılda bireylerin sahip olması beklenen yeterliliklerle alakalı çalışmalar yapılmış,⁷ bu yeterliliklerin kazandırılması noktasında eğitim öğretimin yeniden yapılandırılması çalışmaları başlamıştır. Yeterlilik çalışmalarını içeren kaynaklara bakıldığında en fazla ön plana

⁵ Bk. Schwab, *The Fourth Industrial Revolution*, 52–57.

⁶ Klaus Schwab, “The Fourth Industrial Revolution”, *What It Means and How to Respond*, *World Economic Forum (WEF)* (Erişim 20 Nisan 2022).

⁷ 21. yüzyıl yeterliliklerini ele alan bazı kaynaklar için bk. U.S. Department of Labor Secretary’s Commission on Achieving Necessary Skills, *What Work Requires of Schools: A SCANS Report for America 2000* (Washington D.C., 1991), 53–54 Donna. Uchida vd., *Preparing Students for the 21st Century* (Lanham Md.: Rowman & Littlefield (Published in partnership with the American Association of School Administrators), 1996), 6–33 The Conference Board of Canada, “Employability Skills 2000+” (E-Posta 2000) (Erişim 11 Ekim 2022), *Ottawa*, 1–2; Bertelsmann Foundation – AOL Time Warner Foundation, “White Paper: 21st Century Literacy in a Convergent Media World” (E-Posta 2002) (Erişim 10 Ekim 2022), *Berlin*, 4–12; Cheryl Lemke, *enGauge 21st Century Skills: Literacy in the Digital Age* (Illinois: The North Central Regional Educational Laboratory (NCREL)-Metiri Group, 2002), 12; Recommendation of the European Parliament and the Council of 18 December 2006 on Key Competences for Lifelong Learning (REPCLL), European Parliament and The Council, *Official Journal of the European Union*, 11–13; Partnership for 21st Century Learning, “Framework for 21st Century Learning” (Erişim 26 Mart 2022); The National Leadership Council for Liberal Education & America’s Promise, *College Learning for the New Global Century* (Washington D.C.:), 12; International Society for Technology in Education, *National Educational Technology Standards (NETS•S) and Performance Indicators for Students* (Washington D.C.: International Society for Technology in Education, 2007), 1–21; Tony Wagner, *The Global Achievement Gap, Why Even Our Best Schools Don’t Teach the New Survival Skills Our Children Need-and What We can Do About It* (New York: Basic Books, 2008), 1–42; Katerina Ananiadou – Magdalen Claro, *21st Century Skills and Competences for New Millennium Learners in OECD Countries* (Paris: OECD Publishing, 2009), 4–19; Craig D. Jerald, *Defining a 21st Century Education* (Center for Public Education, 2009), 21–69; David Finegold – Alexis Spencer Notabartolo, *21st-Century Competencies and Their Impact: An Interdisciplinary Literature Review* (William ve Flora Hewlett Vakfı, 2010), 5-7; Patrick E. Griffin – Esther Care (ed.), *Assessment and Teaching of 21st Century Skills*, Educational assessment in an information age (Dordrecht: Springer, 2015); Marilyn Binkley vd., “Defining Twenty-First Century Skills”, *Assessment and Teaching of 21st Century Skills: Methods and Approach*, ed. Patrick E. Griffin – Esther Care (Dordrecht: Springer, 2015), 16–67; James W. Pellegrino – Margaret L. Hilton (ed.), *Education for Life and Work* (Washington, D.C.: The National Academies Press, 2012) Emily R. Lai – Michaela Viering, *Assessing 21st Century Skills: Integrating Research Findings* (Vancouver, B.C.: Pearson, 2012), 6; Michael Fullan, *Great to Excellent: Launching the Next Stage of Ontario’s Education Agenda* (Toronto: Ministry of Education, 2013), 9; Kristen Kereluk vd., “What Knowledge is of Most Worth: Teacher Knowledge for 21st Century Learning”, *Journal of Digital Learning in Teacher Education* 29/4 (2013), 130; World Economic Forum, *New Vision for Education* (Cenevre, 2015), 3.

çıkan yeterliliklerin iletişim, işbirliği ve problem çözme olduğu görülürken yaratıcılık/yenilikçilik, eleştirel düşünme, bilgi okuryazarlığı, esneklik ve uyum, BİT okuryazarlığı, sorumluluk, karar alma, liderlik, küresel/yerel vatandaşlık, etik, kültürel zenginliklere saygı, öz yönetim, dini farklılıklara saygı, medya okuryazarlığı gibi yeterliliklerin de bu kaynaklarda fazlaca yer bulduğu görülmektedir.⁸

Çalışmalar sonucunda belirlenmiş olan ve bireylerden beklenen bilgi, beceri ve yetkinlikleri içeren yeterliliklerin bireylere kazandırılması amacıyla faaliyetler başlamıştır. Türkiye’de Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), Yükseköğretim Kurulu (YÖK), sivil toplum kuruluşları, sendikalar, meslek odaları gibi paydaşların görüşleri alınarak 2016 yılında Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi hazırlanması suretiyle belirlenen sekiz anahtar beceriye öğretim programlarında yer vermiştir.⁹

Aynı çalışmalar yükseköğretim alanında da devam etmiş, Bologna süreci çerçevesinde *Yükseköğretim Alanında Ulusal Yeterlilikler Çerçevesi* geliştirme çalışmaları yürütülmüştür. Yine Uluslararası Yeterlilikler Çerçevesi hazırlanarak ulusal ve uluslararası paydaşların tanıdığı, mezunlardan sahip olması istenilen bilgi, beceri ve yetkinlikleri kapsayan yeterliliklerin sistematik bir şekilde yapılandırılması çalışmaları yapılmıştır.¹⁰ Bunun neticesinde gerek YÖK gerek Türkiye’deki kalite süreçlerini yürütmek üzere kurulmuş olan Yükseköğretim Kalite Kurulu (YÖKAK), kurumlardan yeterlilik temelli eğitim ile bunların kazandırılma güvencesini sağlayan sistemleri kurmalarını talep etmektedir. Aynı şekilde YÖKAK tarafından tescil almış bazı akreditasyon kuruluşlarının ölçütleri arasında yeterlilik temelli eğitim öğretim ile ölçme ve değerlendirmenin olduğu görülmektedir. Bu durumda yükseköğretimdeki çalışmalar sonucu belirlenen yeterliliklerin öğrencilere kazandırılmasının güvencesi olarak genelde program akreditasyonu, özelde ise İlahiyat Akreditasyon Ajansı program akreditasyon sürecinin rolünün tespiti önemli görülmektedir.

Yüksek din eğitimi ve öğretimi veren programların ulusal ve uluslararası akreditasyonu alanında faaliyetlerini yürüten İAA, akreditasyon sürecindeki programların çıktılarının Türkiye Yükseköğretim Yeterlilikler Çerçevesi (TYYÇ) ile uyumlu olmasını, bu çıktılarının program öğretim amaçlarına

⁸ Rifat Türkkel, “Akreditasyon Sürecindeki Programlarda Yürütülen İslam Mezhepleri Tarihi Ders Kazanımlarının İAA Ölçütleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi”, *Trabzon İlahiyat Dergisi* 9/2 (2022), 408, 409.

⁹ Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, *Müfredatta Yenileme ve Değişiklik Çalışmalarımız Üzerine...* (Ankara: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, 18 Temmuz 2017), 8.

¹⁰ T.C. Yükseköğretim Kurulu, “Türkiye Yükseköğretim Yeterlilikler Çerçevesi” (Erişim 9 Eylül 2022); Türkkel, “Mezhepleri Tarihi Ders Kazanımlarının İAA Ölçütleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi”, 409.

ulaşabilmek için gerekli bilgi, beceri ve yetkinlikleri ile İAA çıktılarını içermesini beklemektedir.¹¹ Aynı şekilde İAA Alt Ölçütler Rehberinde görüldüğü üzere programlardan amaçlarını, çıktılarını oluşturması, bunları kamuoyu ile paylaşması ve TYYÇ ile uyumunu belirtmesi beklenmektedir.¹² Bu durumda İAA akreditasyon sürecindeki programların TYYÇ ile uyumunun güvencesinin nasıl sağlandığı sorusu ortaya çıkmaktadır. İAA Dereceli Değerlendirme Anahtarının (Rubrik) diğer ölçütlerinde yüksek din eğitimi ve öğretimi veren program öğrencilerinin ve mezunlarının sahip olması gereken kazanımlarla alakalı olarak kurumun program çıktılarını İAA çıktıları ve disipline özgü ölçütleri kapsayacak şekilde belirlemesi istenilmektedir.¹³ Yine aynı ölçütün alt ölçütünde program amaçları, program çıktıları ve programa özgü çıktıların İAA çıktıları ile uyumu, uygunluk düzeyi bağlamında ele alınmaktadır.¹⁴ Dolayısıyla İAA, akreditasyon sürecindeki programlardan İAA çıktıları ve İAA programa özgü ölçütler ile uyumlu program çıktılarına ve ders kazanımlarına sahip olmalarını beklemektedir. Bu durumda İAA çıktıları ile İAA programa özgü ölçütlerin 21. yüzyıl yeterliliklerini desteklemesi ve TYYÇ ile uyumunun yüksek din eğitimi ve öğretimi veren program öğrencilerinin bu yeterlilikleri kazanmasının güvencesi olduğu anlamına geldiği öngörülmektedir. Dolayısıyla genelde İAA ölçütlerinin özelde ise İAA çıktıları ile İAA programa özgü ölçütlerin 21. yüzyıl yeterliliklerini destekleme düzeyinin ortaya konulması gerekmektedir.

Türkiye'deki ve uluslararası çalışmalara bakıldığında Türkel tarafından yapılan bir araştırmada¹⁵ İAA çıktıları ile İAA programa özgü ölçütlerin 21. yüzyıl yeterlilikleriyle matrislemesine dair bir örnek tespit edilmiştir. Ancak bu örnek bir çalışma içerisinde yer alan matrisleme boyutuyla kalmış, matrislemenin sonucu birkaç cümle ile ifade edilmiştir. Bulgu, sonuç, tartışma ve öneri boyutlarının ele alınmadığı görülmektedir. Dolayısıyla bu çalışmamız Türkel'in bahsi geçen araştırmasında yaptığı matrislemeden farklı olarak bu konuya özel, müstakil bir çalışma olup, bulguları, içeriğinde yer alan sonuç, tartışma, öneri ve diğer boyutları ile söz konusu araştırmadan farklılaşmaktadır. Uluslararası alanda bu konu hakkında herhangi bir çalışma ile karşılaşılmamıştır. Bu hususlar araştırmanın orijinal yönünü oluşturmaktadır. Çalışmada genelde İAA ölçütlerinin özelde ise İAA çıktıları ile İAA programa özgü ölçütlerin 21. yüzyıl yeterliliklerini destekleme

¹¹ İAA Lisans Programları Değerlendirme Ölçütleri, İlahiyat Akreditasyon Ajansı (2019), Ölçüt 2.1.

¹² İAA Alt Ölçütler Rehberi, İlahiyat Akreditasyon Ajansı (2021), Alt Ölçüt B.1.2.

¹³ Dereceli Değerlendirme Anahtarı (RUBRİK), İlahiyat Akreditasyon Ajansı (2021), Ölçüt B.1.

¹⁴ İAA Rubrik, Alt Ölçüt B.1.2.

¹⁵ Türkel, "Mezhepleri Tarihi Ders Kazanımlarının İAA Ölçütleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi", 411-414.

düzeyinin ortaya konulması hedeflenmiştir. Bir başka ifadeyle genelde İAA ölçütleri, özelde İAA çıktıları ile İAA programa özgü ölçütlerin 21. yüzyıl yeterliliklerini destekleme düzeyi nasıldır? araştırma sorusu cevaplanmaya çalışılmıştır. Bu sorunun cevaplanmasının akreditasyon sürecinde yer alan ilahiyat ve İslami ilimler programı öğrencilerinin 21. yüzyıl yeterliliklerini kazanma güvencesinin boyutunu da gösterdiği düşünülmektedir.

1. Yöntem

1.1. Araştırma Deseni

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemi ile bu yöntemin desenlerinden durum çalışması kullanılmıştır. Konuya dair kaynaklarda durum çalışmasının birçok tanımı bulunmakla birlikte Merriam tarafından durum çalışması, sınırlı bir sistemi ayrıntılı incelemeyi içeren metodolojik bir yaklaşım olarak ifade edilir. Ona göre nitel araştırma deseni olan durum çalışması, sınırları belli olan durum veya durumlarla ilgili gözlem, mülakat, görsel ve işitsel materyaller, dokümanlar ve raporlar gibi çoklu bilgi kaynakları aracılığıyla derinlemesine bilgi toplandığı, bunların tasvirinin yapıldığı ve ilgili temaların tanımlandığı nitel bir bakış biçimidir.¹⁶

Bu çalışmada ise genelde İAA ölçütlerinin, özelde ise İAA çıktıları ile İAA programa özgü çıktıların 21. yüzyıl yeterliliklerini destekleyip desteklemediğini ortaya koymak, durumun tasvirini yapmak ve araştırma sorusundaki “nasıl” sorusunu cevaplayabilmek amacıyla durum çalışması deseni tercih edilmiştir. Model olarak ise durumun tekli olması sebebiyle tekli durum çalışması modeli tercih edilmiştir.

1.2. Veri Toplama Aracı

Çalışmada veri toplama aracı olarak doküman kullanılmıştır. Doküman incelemesinin, araştırmanın veri setini oluşturan birincil ve ikincil kaynaklarına ait dokümanların toplanması, gözden geçirilmesi, sorgulanması ve analiz edilmesi tanımından¹⁷ yola çıkarak İAA çıktıları ile İAA Programa özel ölçütlerin 21. yüzyıl yeterliliklerini desteleme düzeyini tespit etmek amacıyla ilk önce araştırmacı tarafından Doküman İnceleme Formu oluşturulmuştur. Formu oluşturabilmek için İAA'nın kamuoyuna açık web sitesindeki belgeler menüsündeki İAA-Lisans Programları Değerlendirme Ölçütleri belgesinden İAA çıktıları ile İAA programa özgü ölçütler belirlenmiştir.¹⁸ Ardından bu çıktı ve ölçütlerin yerine getirilmesinin

¹⁶ John W. Creswell, *Nitel Araştırma Yöntemleri, Beş Yaklaşımına Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Deseni*, çev. Selçuk Beşir Demir – Mesut Bütün (Ankara: Siyasal Kitabevi, 2021), 99.

¹⁷ Umut Birkan Özkan, *Eğitim Bilimleri Araştırmaları İçin Doküman İnceleme Yöntemi* (Ankara: Pegem Akademi, 2021), 61.

¹⁸ Bk. İAA LPDÖ, Ölçüt 2.1.

gerekliliğiyle ilgili İAA ölçütleri, İAA Dereceli Değerlendirme Anahtarı (Rubrik)'ten tespit edilmiştir.¹⁹ Sonraki aşamada Doküman İnceleme Formu oluşturulmuştur. Formda ilk önce istenilen bilgiler girilmiş, sonra sırasıyla İAA çıktılarının ve İAA programa özgü ölçütlerin 21. yüzyıl yeterliliklerini tespitine yönelik sorular yer almıştır. Araştırmacı Doküman İnceleme Formunu iki uzmanın görüşüne sunmuştur. Uzmanların herhangi bir değişiklik önerisinde bulunmaması üzerine forma son şekli verilmiştir.

Çalışmada 21. yüzyıl yeterliliklerinin desteklemesi ile ilgili olarak İAA çıktısı ve İAA programa özgü ölçütlerin tamamı kapsama alınmıştır. Kapsama alınan 21. yüzyıl yeterliliklerini belirleme ile ilgili olarak “Ölçütleri araştırmacının kendisi belirleyebileceği gibi araştırmacı başka bir çalışmada kullanılan ölçütleri de kullanabilir.”²⁰ bilgisi esas alınmıştır. Bu çerçevede araştırmacı tarafından 21. yüzyıl yeterlilikleri üzerine yapılan belli başlı çalışmalardan araştırma esnasında “incelenen 19 araştırma kaynağının en az 9’unda yer almak” kriter olarak belirlenmiştir. 19 kaynağın seçiminde ise bu konuda çalışma ve araştırmalar yapan, alanında söz sahibi kişi ve kuruluşların çalışmaları esas alınmıştır.

Buna göre doküman incelemesi ve belirlenen ölçüt sonucu aşağıdaki 21. yüzyıl yeterlilikleri çalışma kapsamına dâhil edilmiştir.

Çalışma Kapsamındaki 21. Yüzyıl Yeterlilikleri

21. Yüzyıl Yeterlilikleri	Yeterlilik Olarak İsmi Geçtiği Doküman Sayısı
İletişim	18
İşbirliği	18
Problem çözme	18
Yaratıcılık/Yenilikçilik	17
Eleştirel düşünme	16
Bilgi okuryazarlığı	15
Esneklik ve uyum	14
BİT okuryazarlığı ²¹	13
Sorumluluk	13
Karar alma	12
Liderlik	12
Küresel/Yerel Vatandaşlık	11

¹⁹ Bk. İAA Rubrik, Alt Ölçüt B.1.2; B.1.3.

²⁰ Ali Yıldırım – Hasan Şimşek, *Nitel Araştırma Yöntemleri* (Ankara: Seçkin Akademik ve Mesleki Yayınlar, 2021), 120.

²¹ Bilgi ve İletişim Teknolojileri Okuryazarlığı

Etik	10
Kültürel Zenginliklere Saygı	10
Öz yönetim	10
Dini Farklılıklara Saygı	9
Medya Okuryazarlığı	9

Veri Toplama Süreci

Araştırmanın veri toplama sürecinde dokümanların kamuoyuna açık olması ölçüt olarak belirlenmiştir. Bu kapsamda ilk önce İAA Lisans Programları Değerlendirme Ölçütleri (Sürüm 1.0) ile İAA Dereceli Değerlendirme Anahtarı (Rubrik) kuruluşun web sitesinden temin edilmiştir. Daha sonra 21. yüzyıl yeterlilikleri üzerine yapılmış olan 19 çalışma elde edilmiş ve buradaki 21. yüzyıl yeterlilikleri sıralanmıştır. En az dokuz çalışmada ele alınan yeterlilikler, Doküman İnceleme Formuna işlenmiş, İAA çıktıları ile programa özgü ölçütlerin bu yeterlilikleri destekleyip desteklemediğine dair çalışma yapılmıştır. Veri toplama süreci iki hafta sürmüştür. Çalışmada kamuoyuna açık dokümanlar incelendiği için etik kurallar gereği etik kurul izni alınmamıştır.

1.3. Veri Analizi

Bu çalışmada literatürde belirtildiği üzere²² İAA çıktıları ile programa özgü ölçütlerin 21. yüzyıl yeterliliklerini destekleme düzeyi ortaya çıkarılmak istendiği için nitel araştırma veri analiz türlerinden betimsel analiz kullanılmıştır. Analizin birinci aşamasında araştırma sorusu ve dokümanlardan yararlanılarak kapsam oluşturulmuş, Doküman İnceleme Formundaki sorulardan faydalanarak kodlar ve kategoriler belirlenmiştir. Bu süreçte iki uzman görüşü alınmıştır. Formda iki ana soru ile iki kategori oluşturulmuş, belirlenen 21. yüzyıl yeterlilikleri kodlanmıştır. Şahıs ve kurumları içeren bir çalışma olmadığı için kodlar gizlenmemiştir. Daha sonra belirlenen kapsam doğrultusunda veriler okunarak çalışmada kullanılacak olanlar belirlenmiş ve doğrudan alıntılar tespit edilmiştir. Sonraki aşamada doğrudan alıntılardan yola çıkarak bulgular tanımlanmıştır. Son aşamada bulgular açıklanarak anlamlandırılmıştır.

1.4. Geçerlik ve Güvenirlik

Araştırmada geçerlik, araştırma sorusunun kullanılan yöntemle hangi ölçüde cevaplanabildiğinin değerlendirilmesi; diğer bir ifadeyle çalışmanın

²² Hasan Şimşek – Ali Yıldırım, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (Ankara: Seçkin Akademik ve Mesleki Yayınlar, 2021), 244–245.

anlamlılığı, uygunluğu ve kullanılabilirliği anlamlarına gelmektedir.²³ Güvenirlik ise aynı çalışmanın benzer bir yerde benzer çalışma grubu ile tekrarlanması halinde benzer sonuçların elde edilebilmesi olarak tarif edilmektedir.²⁴

Bu tanımlardan yola çıkarak çalışmanın iç geçerliğini sağlamak için analiz türü, doküman inceleme formu, veri toplama aracı ve bulgular iki uzmanın görüşüne sunulmuştur. Uzmanlardan gelen geri dönüşler sonucu gerekli iyileştirmeler yapılmıştır. Araştırmanın özelliği itibarıyla veri toplama aracı olarak sadece doküman kullanılmıştır. Ancak veri çeşitliliğinin olmaması sınırlayıcı bir faktör olarak kabul edilebilir.

Dış geçerliğin sağlanması için doküman vasıtasıyla elde edilen veriler kodlanarak tablo halinde verilmiştir. Ayrıca veri toplama aracının oluşturulma süreci ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Doküman kullanılarak yürütülen veri toplama süreci, süreçte yaşananlar, verilerin toplanmasının ne kadar sürede tamamlandığı gibi hususlar detaylı bir şekilde anlatılmış ve bu süreçlerde araştırmacının rolüne değinilmiştir.

2. Bulgular

İAA çıktıları ile İAA programa özgü ölçütlerin 21. yüzyıl yeterliliklerinin kazandırılmasına dair dokümanlar üzerinde yapılan incelemeler sonucu kodlar oluşturulmuş, akabinde kodları da içerecek şekilde kategoriler tanımlanmıştır. Bunun neticesinde elde edilen veriler ile kodlar tablo halinde gösterilmiş, kategoriler ise tablonun üzerinde başlık olarak ifade edilmiştir. Bu kapsamda elde edilen bulgular aşağıda verilmiştir.

²³ Mustafa Bülent Halıcıoğlu vd., *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (Ankara: Seçkin Akademik ve Mesleki Yayınlar, 2015), 371.

²⁴ Halıcıoğlu vd., *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, 384.

Dini Yükseköğretim Programı Öğrencilerine 21. Yüzyıl Yeterliliklerinin Kazandırılmasının İAA Çıktıları Tarafından Desteklenmesi Kategorisine Ait Bulgular

Tablo 1

Kodlar	İAA Çıktısı 1 ²⁵	İAA Çıktısı 2	İAA Çıktısı 3	İAA Çıktısı 4	İAA Çıktısı 5	İAA Çıktısı 6	İAA Çıktısı 7	İAA Çıktısı 8	İAA Çıktısı 9	İAA Çıktısı 10
İletişim					x					
İşbirliği				x						
Problem Çözme			x							
Yaratıcılık/Yenilikçilik		x							x	x
Eleştirel Düşünme			x							
Bilgi Okuryazarlığı	x									
Esneklik ve Uyum									x	
BİT Okuryazarlığı		X				x				
Sorumluluk				x			x			
Karar Alma				x						
Liderlik				x			x			
Küresel/Yerel Vatandaşlık								x		
Etik							x			
Kültürel Zenginliklere Saygı										
Öz Yönetim						x				
Dini Farklılıklara Saygı										
Medya Okuryazarlığı					x				x	

21. yüzyıl yeterliliklerinin kazandırılmasının İAA çıktıları tarafından desteklenmesi kategorisine ait bulgulara ait Tablo 1 incelendiğinde *İletişim* yeterliliğinin sadece İAA çıktısı (5) “Türkçe ve en az bir yabancı dilde sözlü/ yazılı etkin iletişim/hitabet kurma ve anlatım becerisine sahiptir.” tarafından desteklendiği görülmektedir. *İşbirliği* yeterliliğini ise sadece İAA çıktısı 4 “Bireysel inisiyatif alır ve bağımsız olarak çalışır veya ekip üyesi olarak sorumluluk alır. Sorumluluğu altındakilerin kişisel ve mesleki alandaki gelişimine yönelik etkinlikleri planlar.” desteklemektedir. Aynı şekilde *Problem Çözme* yeterliliği de tek bir İAA çıktısı yani İAA çıktısı 3 “Klasik ve güncel dini meseleleri saptama, tanımlama, yorumlama, formüle etme ve çözme becerisine sahiptir; bu amaçla uygun analiz, sentez ve modelleme

²⁵ İAA'nın çıktılarını ifade etmektedir. Ekler bölümünde çıktıların listesi verilmiştir.

yöntemlerini seçer ve uygulamadaki yansımalarını değerlendirir.” tarafından desteklenmektedir. *Yaratıcılık/Yenilikçilik* yeterliliğine bakıldığında ise İAA çıktısı 2, 9. çıktılarla birlikte “İlahiyat alt dalları ve diğer bilim alanları ile ilişki kurarak disiplinler arası araştırma-inceleme, yorum ve analiz yapar.” olarak ifade edilen çıktı 10 tarafından desteklenmektedir. *Eleştirel Düşünme* yeterliliğinin İAA çıktısı 3 tarafından desteklendiği görülürken, *Bilgi Okuryazarlığı* yeterliliği “İlahiyat alanında temel kavramları kavrar, kavramlar arası ilişkilere hâkimdir. Alanında edindiği kuramsal ve uygulamalı bilgileri; eğitim-öğretim, araştırma ve topluma hizmet alanlarında kullanır.” olarak belirtilen İAA çıktısı 1 tarafından desteklenmektedir.

Esnelik ve Uyum yeterliliği İAA çıktısı 9 “Değişen hayata ve yeniliğe karşı açık tutuma sahiptir. Bilimsel, toplumsal, ekonomik, yasal ve siyasal gelişmelerden haberdardır.” tarafından desteklenmektedir. *BİT Okuryazarlığı* da İAA çıktısı 6 ile “İlahiyat alanı için uygun araçları seçer, kullanır, geliştirir ve bilişim teknolojilerinden etkin bir şekilde yararlanır.” olarak ifade edilen İAA çıktısı 2 tarafından desteklenmektedir. *Sorumluluk* yeterliliğine çıktı 4 ve 7 tarafından; *Karar Alma* yeterliliğine ise sadece çıktı 4 tarafından destek verildiği görülmektedir. *Liderlik* yeterliliği de 4 ve 7 nolu İAA çıktıları tarafından destek bulmaktadır. *Küresel/Yerel Vatandaşlık* yeterliliği İAA çıktısı 8 “Dini anlayış ve uygulamaların evrensel ve toplumsal boyutlardaki (güvenlik, sağlık, iktisat, çevre, vb.) etkileri ve hukuksal sonuçları konusunda farkındalık sahibidir.” tarafından; *Etik* yeterliliği de İAA çıktısı 7 “Edindiği ilahiyat bilgisinin gerekleri doğrultusunda davranır, tutum ve davranışlarıyla topluma örnek olur. Uzmanlık bilgisini, toplumsal sorumluluk bilinciyle bilimsel ve ahlaki değerlere uygun olarak kullanır.” tarafından desteklenir.

Öz Yönetim yeterliliği İAA çıktısı 6 “Kendini motive edebilme, bilgiye erişebilme, bilim ve teknolojiadaki gelişmeleri izleme, zaman yönetimi, kendini sürekli yenileme becerisi ve yaşam boyu öğrenme bilincine sahiptir.” ile destek bulurken; *Medya Okuryazarlığı* İAA çıktısı 5 “Türkçe ve en az bir yabancı dilde sözlü/yazılı etkin iletişim/hitabet kurma ve anlatım becerisine sahiptir.” ile çıktı 9 tarafından desteklenmektedir. Diğer taraftan *Kültürel Zenginliklere Saygı ve Dini Farklılıklara Saygı* yeterliliklerinin herhangi bir İAA çıktısı tarafından desteklendiği görülmemiştir.

Dini Yükseköğretim Programı Öğrencilerine 21. Yüzyıl Yeterlilikleri Kazandırılmasının İAA Programa Özgü Ölçütler Tarafından Desteklenmesi Kategorisine Ait Bulgular

Tablo 2

Kodlar	İAA PÖÖ 1 ²⁶	İAA PÖÖ 2	İAA PÖÖ 3	İAA PÖÖ 4	İAA PÖÖ 5	İAA PÖÖ 6	İAA PÖÖ 7	İAA PÖÖ 8	İAA PÖÖ 9	İAA PÖÖ 10	İAA PÖÖ 11	İAA PÖÖ 12	İAA PÖÖ 13	İAA PÖÖ 14
İletişim														
İşbirliği														
Problem Çözme							x							
Yaratıcılık/Yenilikçilik														
Eleştirel Düşünme														
Bilgi Okuryazarlığı	x	x	x											
Esneklik ve Uyum														
BİT Okuryazarlığı														
Sorumluluk							x						x	
Karar Alma											x			
Liderlik												x		
Küresel/Yerel Vatandaşlık														
Etik														
Kültürel Zenginliklere Saygı														x
Öz Yönetim														
Dini Farklılıklara Saygı								x						
Medya Okuryazarlığı														

21. yüzyıl yeterliliklerinin kazandırılmasının İAA programa özgü ölçütler tarafından desteklenmesi kategorisine ait Tablo 2 incelendiğinde *Problem Çözme* yeterliliğini İAA PÖÖ 7 “Din istismarı, şiddet, İslam karşıtlığı gibi dine ve topluma zararlı eğilimlere karşı söylem ve tutum geliştirebilme yetkinliğine sahip olma” desteklemektedir. *Bilgi Okuryazarlığı* İAA PÖÖ1 “Kur’an-ı Kerim bilgisine, doğru tilavet becerisine ve yeterli ezbere sahip olma”; PÖÖ2 “Arapça temel kaynakları okuma ve anlama yetkinliğine sahip olma”, PÖÖ3 “İtikat, ibadet, ahlak ve muamelata dair usul ve esasları kavrama

²⁶ İAA'nın programa özgü ölçütlerini ifade etmektedir. Ekler bölümünde listesi verilmiştir.

ve dayandığı temelleri bilme” ile desteklenmektedir. *Sorumluluk* ise PÖÖ7 ve PÖÖ13 “Akıl, bilgi, istişare, emanete riayet, ehliyet ve adalet gibi temel değerler/ilkelere ışığında çalışma ve sorumluluk üstlenebilme yetkinliğine sahip olma” ile destek bulur. *Karar Alma* yeterliliğinin, “Toplumun inanç, ibadet, ahlak, örf ve adetlerini İslam’ın temel kaynakları ışığında yorumlama ve toplumu aydınlatma yetkinliğine sahip olma” İAA PÖÖ11’den; *Liderlik* yeterliliğinin ise “Dini danışmanlık ve rehberlik bilgi ve becerisine sahip olma” PÖÖ12’den destek bulduğu görülmektedir. *Kültürel Zenginliklere Saygı* İAA PÖÖ14 “İslam kültür, sanat ve medeniyeti hakkında temel ve bütüncül bilgilere sahip olma” tarafından desteklenir. *Dini Farklılıklara Saygı* ise PÖÖ8 “Farklı düşünce ve yorumlar karşısında saygı ve adaleti esas alma yetkinliğine sahip olma” tarafından desteklenmektedir.

İletişim, İşbirliği, Yaratıcılık/Yenilikçilik, Eleştirel Düşünme, Esneklik ve Uyum, BİT Okuryazarlığı, Küresel/Yerel Vatandaşlık, Etik, Öz Yönetim, Medya Okuryazarlığı yeterliliklerini destekleyen herhangi bir İAA programa özgü ölçüt görülemez.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Bu çalışmada İAA ölçütlerinden faydalanarak İAA çıktıları ile İAA programa özgü ölçütlerin, 21. yüzyıl yeterliliklerini kazandırma noktasındaki destek seviyesinin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Konu ile ilgili İAA mevzuatı incelendiğinde İAA’nın, akreditasyon sürecindeki programlardan çıktıları TYYÇ ile uyumlu bir şekilde hazırlamalarını, çıktıların bilgi, beceri ve yetkinlik seviyelerinin belirlemesini, aynı zamanda bu çıktıların İAA çıktıları ile İAA programa özgü ölçütleri içermesini istediği sonucuna ulaşılmıştır.²⁷ Yine İAA tarafından bu çıktıların kamuoyu ile paylaşılması ve TYYÇ ile uyum durumlarının belirtilmesi istenilmektedir.²⁸ Bu durumda akreditasyon sürecindeki dini yükseköğretim programlarının çıktılarının TYYÇ ile uyumun sağlanması probleminin süreçteki programa ait çıktıların, İAA çıktıları ile İAA programa özgü ölçütleri içerip içermemesi ile ilişkili olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır.²⁹ Daha açık bir ifade ile program çıktılarının İAA çıktıları ile programa özgü ölçütleri içerme düzeyi aynı zamanda bu çıktıların TYYÇ ile uyum seviyesini göstermektedir. Benzer bir durum 21. yüzyıl yeterlilikleri açısından değerlendirildiğinde de söz konusudur. Bir başka ifadeyle İAA çıktı ve programa özgü ölçütlerin 21. yüzyıl yeterliliklerini destekleme düzeyi, akreditasyon sürecindeki dini yükseköğretim programlarında eğitim gören öğrencilere bu yeterliliklerin kazandırılma durumunu ortaya koymaktadır.

²⁷ İAA LPDÖ, Ölçüt 2.1.

²⁸ İAA Alt Ölçütler Rehberi, Alt Ölçüt B.1.2.

²⁹ İAA Rubrik, Ölçüt B.1.

İAA çıktı ve programa özgü ölçütlerinin 21. yüzyıl yeterliliklerini destekleme seviyesinin yüksek olmasının akreditasyon sürecindeki programların öğrencilerine bu yeterliliklerin kazandırılmasının güvencesi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çünkü *Dini Yükseköğretim Programı Öğrencilerine 21. Yüzyıl Yeterliliklerinin Kazandırılmasının İAA Çıktıları Tarafından Desteklenmesi* kategorisine ait bulgular dikkate alındığında *Yaratıcılık/Yenilikçilik* yeterliliğinin üç İAA çıktısı ile en fazla desteklenen yeterlilik olduğu görülmektedir. *BİT Okuryazarlığı, Sorumluluk, Liderlik ve Medya Okuryazarlığı* yeterlilikleri iki İAA çıktısı tarafından; *İletişim, İşbirliği, Problem Çözme, Eleştirel Düşünme, Bilgi Okuryazarlığı, Esneklik ve Uyum, Karar Alma, Küresel/Yerel Vatandaşlık, Etik, Öz Yönetim* yeterlilikleri de bir İAA çıktısı tarafından desteklenmektedir. *Kültürel Zenginliklere Saygı ve Dini Farklılıklara Saygı'yı* destekleyen herhangi bir İAA çıktısı bulunmamaktadır.

Dini Yükseköğretim Programı Öğrencilerine 21. Yüzyıl Yeterliliklerinin Kazandırılmasının İAA Programa Özgü Ölçütler Tarafından Desteklenmesi kategorisine ait bulgular incelendiğinde ise İAA çıktılarında nazaran daha az İAA programa özgü ölçütün 21. yüzyıl yeterliliklerini desteklediği görülmektedir. *Bilgi Okuryazarlığı* yeterliliğinin üç programa özgü ölçüt ile en fazla desteklen yeterlilik olduğu görülmektedir. *Sorumluluk* iki; *Problem Çözme, Karar Alma, Liderlik, Kültürel Zenginliklere Saygı ve Dini Farklılıklara Saygı* programa özgü ölçütlerden birisi tarafından destek bulunmaktadır. *İletişim, İşbirliği, Yaratıcılık/Yenilikçilik, Eleştirel Düşünme, Esneklik ve Uyum, BİT Okuryazarlığı, Küresel/Yerel Vatandaşlık, Etik, Öz Yönetim, Medya Okuryazarlığı* yeterliliklerini destekleyen programa özgü herhangi bir ölçüt görülemedi.

Her iki kategorinin bulguları bir bütün halinde değerlendirildiğinde *Bilgi Okuryazarlığı ve Sorumluluk* yeterliliklerinin dört çıktı ve ölçüt ile en fazla desteklenen yeterlilik olduğu görülmektedir. Bunları üç destekle *Yaratıcılık/Yenilikçilik, Liderlik*; iki destekle *Problem Çözme, BİT Okuryazarlığı, Karar Alma ve Medya Okuryazarlığı* takip etmektedir. *İletişim, İşbirliği, Eleştirel Düşünme, Esneklik ve Uyum, Küresel/Yerel Vatandaşlık, Etik, Kültürel Zenginliklere Saygı, Öz Yönetim, Dini Farklılıklara Saygı* yeterlilikleri ise bir çıktı ve ölçüt tarafından desteklenmektedir. Tüm bu bulgulardan İAA çıktılarını ile İAA programa özgü ölçütlerin, belirlenen 21. yüzyıl yeterliliklerini farklı düzeylerde desteklediği sonucuna ulaşılmaktadır. Ayrıca akreditasyon sürecindeki programların çıktılarının İAA çıktılarını ile İAA programa özgü ölçütleri içermesinin ve desteklemesinin ise süreçteki bu programda eğitim gören öğrencilerinin gerek TYYÇ'deki yeterlilikleri gerek 21. yüzyıl yeterliliklerini elde etmesinin güvencesi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yine bulgular incelendiğinde İAA çıktılarının 21. Yüzyıl yeterliliklerini destekleme düzeyinin İAA programa özgü ölçütlerden daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Konu ilgili literatür incelendiğinde bu alanda gerek Türkiye'de gerek uluslararası alanda müstakil bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Türkiye'de Türkül tarafından yapılan bir çalışmada İAA çıktılarını ile İAA programa

özgü ölçütlerin sadece matrislemesi yapılmıştır. Türkel'in bu matrisi başka bir çalışmanın içerisinde sadece matrisleme ile sınırlı kalmıştır. Herhangi bir şekilde matrisin bulguları ifade edilmemiş, sonuçlar yazılmamış ve tartışılmamıştır. Çünkü araştırmanın konusu ve kapsamı bu araştırmanın konusu ile aynı değildir. Bu yönüyle bu çalışma Türkel'in çalışmasından farklılaşmaktadır. Bu çalışma, 21. yüzyıl yeterliliklerinden bazılarının isimlendirilmesi boyutuyla Türkel'in çalışmasındaki yeterliliklerin adlandırılmasıyla benzerlik gösterse de *Kültürel zenginliklere saygı ve Dini farklılıklara saygı* yeterlilikleriyle Türkel'in çalışmasından farklılaşmaktadır. Konu ile ilgili uluslararası çalışmalar bulunmadığı için herhangi bir sonuçla karşılaşılamamış ve bunlar tartışılmamıştır.

Davey'in belirttiği üzere durum çalışmasının sonuçları gelecekte yapılacak araştırmaların daha detaylı olarak nelere odaklanması gerektiğini göstermelidir.³⁰ Çalışmanın bulguları ve sonuçlardan yola çıkarak İAA ölçütlerinin 21. yüzyıl yeterliliklerini kazandırma sürecindeki etkisi ile ilgili olarak araştırmacılara, dini yükseköğretim programı yöneticilerine ve paydaşlarına gelecekte yapılabilecek ve odaklanılabilecek bazı önerilerde bulunulabilir.

Bulgularda İAA çıktılarının önemli düzeyde, programa özgü ölçütlerin ise kısmen 21. yüzyıl yeterliliklerini desteklediği görülmektedir. Bu bulgu ve sonuçlar doküman üzerinden elde edilmiştir. Buna göre araştırmacılara, İAA akreditasyon sürecindeki program öğrencilerinin ve mezunlarının 21. yüzyıl yeterliliklerini kazanıp kazanmadığına ilişkin yeni çalışmalar yapmaları önerilebilir. Araştırmacılar bu çalışmalarını öğrenciler, mezunlar, mezunların çalıştığı paydaş kurum ve kuruluşların yöneticileri üzerinde yoğunlaştırabilir. Önerilen çalışmaların bulgu ve sonuçlarının bu çalışmada ulaşılan sonuçların geçerliğini ortaya koyma açısından önem arz edeceği değerlendirilmektedir.

Yine bulgularda İAA program özgü ölçütlerin 21. yüzyıl yeterliliklerini destekleme düzeyinin İAA çıktılarının destekleme düzeyinden daha alt düzeyde olduğu görülmektedir. İAA bunun sebepleri üzerine araştırmalar yapabilir ve ölçütlerle ilgili değerlendirme yapabilir.

İAA akreditasyon süreci yeni olduğu için bu çalışmada veri toplama aracı olarak doküman kullanılmıştır. Akreditasyonlu program sayısının artmasıyla doğru orantılı olarak bu çalışmada elde edilen bulguların ve ulaşılan sonuçların iç geçerliğini artırabilmek için veri toplama aracı çeşitliliğinin artırılması, gözlem, görüşme gibi veri toplama araçları da kullanılarak yeni çalışmaların yapılması önerilebilir.

³⁰ Davey, "The Application of Case Study Evaluations", 1

Ekler:

İAA Çıktıları

Ç1. İlahiyat alanında temel kavramları kavrar, kavramlar arası ilişkilere hâkimdir. Alanında edindiği kuramsal ve uygulamalı bilgileri; eğitim-öğretim, araştırma ve topluma hizmet alanlarında kullanır.

Ç2. İlahiyat alanı için uygun araçları seçer, kullanır, geliştirir ve bilişim teknolojilerinden etkin bir şekilde yararlanır.

Ç3. Klasik ve güncel dini meseleleri saptama, tanımlama, yorumlama, formüle etme ve çözme becerisine sahiptir; bu amaçla uygun analiz, sentez ve modelleme yöntemlerini seçer ve uygulamadaki yansımalarını değerlendirir.

Ç4. Bireysel inisiyatif alır ve bağımsız olarak çalışır veya ekip üyesi olarak sorumluluk alır. Sorumluluğu altındakilerin kişisel ve mesleki alandaki gelişimine yönelik etkinlikleri planlar.

Ç5. Türkçe ve en az bir yabancı dilde sözlü/yazılı etkin iletişim/hitabet kurma ve anlatım becerisine sahiptir.

Ç6. Kendini motive edebilme, bilgiye erişebilme, bilim ve teknolojiadaki gelişmeleri izleme, zaman yönetimi, kendini sürekli yenileme becerisi ve yaşam boyu öğrenme bilincine sahiptir.

Ç7. Edindiği ilahiyat bilgisinin gerekleri doğrultusunda davranır, tutum ve davranışlarıyla topluma örnek olur. Uzmanlık bilgisini, toplumsal sorumluluk bilinciyle bilimsel ve ahlaki değerlere uygun olarak kullanır.

Ç8. Dini anlayış ve uygulamaların evrensel ve toplumsal boyutlardaki (güvenlik, sağlık, iktisat, çevre, vb.) etkileri ve hukuksal sonuçları konusunda farkındalık sahibidir.

Ç9. Değişen hayata ve yeniliğe karşı açık tutuma sahiptir. Bilimsel, toplumsal, ekonomik, yasal ve siyasal gelişmelerden haberdardır.

Ç10. İlahiyat alt dalları ve diğer bilim alanları ile ilişki kurarak disiplinler arası araştırma-inceleme, yorum ve analiz yapar.

İAA Programa Özgü Ölçütler

PÖÖ1. Kur'an-ı Kerim bilgisine, doğru tilavet becerisine ve yeterli ezbere sahip olma

PÖÖ2. Arapça temel kaynakları okuma ve anlama yetkinliğine sahip olma

PÖÖ3. İtikat, ibadet, ahlak ve muamelata dair usul ve esasları kavrama ve dayandığı temelleri bilme

PÖÖ4. Kur'an ve sünnet bütünlüğünü esas alan bir yaklaşıma sahip olma

PÖÖ5. Bütüncül ve sistematik bir dini düşünce ve kavrayışa sahip olma

PÖÖ6. Zaman ve mekâna göre ortaya çıkan farklı dini yaklaşımları doğru anlama ve tutarlı değerlendirme yetkinliğine sahip olma

PÖÖ7. Din istismarı, şiddet, İslam karşıtlığı gibi dine ve topluma zararlı eğilimlere karşı söylem ve tutum geliştirebilme yetkinliğine sahip olma

PÖÖ8. Farklı düşünce ve yorumlar karşısında saygı ve adaleti esas alma yetkinliğine sahip olma

PÖÖ9. Kişi ve kurumlar yerine ilke ve değerleri üstün tutan bir anlayışa sahip olma

PÖÖ10. Dinin temel kaynakları ve bilimsel verilere dayalı din eğitimi ve din hizmetleri verme yetkinliğine sahip olma

PÖÖ11. Toplumun inanç, ibadet, ahlak, örf ve adetlerini İslam'ın temel kaynakları ışığında yorumlama ve toplumu aydınlatma yetkinliğine sahip olma

PÖÖ12. Dini danışmanlık ve rehberlik bilgi ve becerisine sahip olma

PÖÖ13. Akıl, bilgi, istişare, emanete riayet, ehliyet ve adalet gibi temel değerler/ilkeler ışığında çalışma ve sorumluluk üstlenebilme yetkinliğine sahip olma

PÖÖ14. İslam kültür, sanat ve medeniyeti hakkında temel ve bütüncül bilgilere sahip olma

Kaynakça

- AAC&U, The National Leadership Council for Liberal Education & America's Promise. *College Learning for the New Global Century: A Report from the National Leadership Council for Liberal Education & America's Promise*. Washington D.C.
- Ananiadou, Katerina – Claro, Magdalean. *21st Century Skills and Competences for New Millennium Learners in OECD Countries*. Paris. OECD Publishing, 2009. https://www.oecd-ilibrary.org/education/21st-century-skills-and-competences-for-new-millennium-learners-in-oecd-countries_218525261154
- Bertelsmann Foundation – AOL Time Warner Foundation. "White Paper: 21st Century Literacy in a Convergent Media World". Erişim 10 Ekim 2022. <http://www.cte.jhu.edu/ml/whitepaper.pdf>
- Binkley, Marilyn vd. "Defining Twenty-First Century Skills". *Assessment and Teaching of 21st Century Skills: Methods and Approach*. ed. Patrick E. Griffin – Esther Care. 17–67. Dordrecht: Springer, 2015.
- Burgan, Michael. *The European Industrial Revolution*. New York: Children's Press, 2014.
- CBoA, The Conference Board of Canada. "Employability Skills 2000+". Erişim 11 Ekim 2022. <http://en.copian.ca/library/research/cboc/employability-en/employability-en.pdf>
- Creswell, John W. *Nitel Araştırma Yöntemleri: Beş Yaklaşımına Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Deseni*. çev. Selçuk Beşir Demir – Mesut Bütün. Ankara: Siyasal Kitabevi, 6. Basım, 2021.
- Davey, Lynn. "The Application of Case Study Evaluations". *Practical Assessment, Research, and Evaluations* 2 (1990), 1–3. <https://doi.org/10.7275/02G8-BB93>
- Finegold, David – Notabartolo, Alexis Spencer. *21st-Century Competencies and Their Impact: An Interdisciplinary Literature Review*. William ve Flora Hewlett Vakfı, 2010. https://www.hewlett.org/wp-content/uploads/2016/11/21st_Century_Compencies_Impact.pdf
- Fisher, Douglas. *The Industrial Revolution: A Macroeconomic Interpretation*. New York: St Martin's Press, 1992.
- Fullan, Michael. *Great to Excellent: Launching the Next Stage of Ontario's Education Agenda*. Toronto: Ministry of Education, 2013.
- Griffin, Patrick E. – Care, Esther (ed.). *Assessment and Teaching of 21st Century Skills: Methods and Approach*, Educational assessment in an information age. Dordrecht: Springer, 2015.
- Halıcıoğlu, Mustafa Bülent vd. *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Akademik ve Mesleki Yayınlar, 2. Basım, 2015.
- International Society for Technology in Education. *National Educational Technology Standards (NETS•S) and Performance Indicators for Students*. Washington D.C.: International Society for Technology in Education, 2. Basım, 2007. <https://www.pobschools.org/cms/lib/NY01001456/Centricity/Domain/45/Ed%20Tech%20Resources/ISTENETS.pdf>

- İAA LPDÖ, İAA Lisans Programları Değerlendirme Ölçütleri. İlahiyat Akreditasyon Ajansı (2019). Erişim 10 Eylül 2022. <https://iaa.org.tr/belgeler/liste/iaa-lisans-programlari-degerlendirme-olcutleri-turkce/>
- İAA Rubrik, Dereceli Değerlendirme Anahtarı (RUBRİK). İlahiyat Akreditasyon Ajansı (2021). Erişim 5 Ekim 2022. <https://iaa.org.tr/belgeler/liste/iaa-dereceli-degerlendirme-anahtari/>
- İAA Alt Ölçütler Rehberi, İAA Alt Ölçütler Rehberi. İlahiyat Akreditasyon Ajansı (2021). Erişim 11 Ocak 2023. <https://iaa.org.tr/belgeler/liste/iaa-alt-olcutler-rehberi/>
- Jerald, Craig D. *Defining a 21st Century Education*. Center for Public Education, 2009. http://www.mifras.org/know/wp-content/uploads/2014/06/Defininga21stCenturyEducation_Jerald_2009.pdf
- Kereluik, Kristen vd. "What Knowledge is of Most Worth: Teacher Knowledge for 21st Century Learning". *Journal of Digital Learning in Teacher Education* 29/4 (2013), 127–140. <https://doi.org/10.1080/21532974.2013.10784716>
- Lai, Emily R. – Viering, Michaela. *Assessing 21st Century Skills: Integrating Research Findings*. Vancouver, B.C.: Pearson, 2012.
- Lemke, Cheryl. *enGauge 21st Century Skills: Literacy in the Digital Age*. Illinois: The North Central Regional Educational Laboratory (NCREL)-Metiri Group, 2002.
- Özkan, Umur Birkan. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları İçin Doküman İnceleme Yöntemi*. Ankara: Pegem Akademi, 4. Basım, 2021.
- P21, Partnership for 21st Century Learning. "Framework for 21st Century Learning". Erişim 26 Mart 2022. https://static.battelleforkids.org/documents/p21/P21_Framework_Brief.pdf
- Pellegrino, James W. – Hilton, Margaret L. (ed.). *Education for Life and Work: Developing Transferable Knowledge and Skills in the 21st Century*. Washington, D.C.: The National Academies Press, 2012.
- REPCCLL, Recommendation of the European Parliament and the Council of 18 December 2006 on Key Competences for Lifelong Learning (REPCCLL). European Parliament and The Council. *Official Journal of the European Union*. Erişim 27 Mart 2022. [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32006H0962#:~:text=The%20Reference%20Framework%20sets%20out,7\)%20Sense%20of%20initiative%20and](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32006H0962#:~:text=The%20Reference%20Framework%20sets%20out,7)%20Sense%20of%20initiative%20and)
- Schwab, Klaus. "The Fourth Industrial Revolution". *What It Means and How to Respond*. *World Economic Forum (WEF)*. Erişim 20 Nisan 2022. <https://www.weforum.org/agenda/2016/01/the-fourth-industrial-revolution-what-it-means-and-how-to-respond/>
- Schwab, Klaus. *The Fourth Industrial Revolution*. Cologne-Geneva: World Economic Forum, 2016.
- Şimşek, Hasan – Yıldırım, Ali. *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Akademik ve Mesleki Yayınlar, 12. Basım, 2021.

- T.C. Yükseköğretim Kurulu. "Türkiye Yükseköğretim Yeterlilikler Çerçevesi". Erişim 9 Eylül 2022. <http://tyyc.yok.gov.tr/>
- Tekirdağ İl Milli Eğitim Müdürlüğü. "21. Yüzyıl Yetkinlikleri-Prof.Dr.Erhan ERKUT". *Youtube*. Erişim 25 Şubat 2021. <https://youtu.be/XNkHjc7a7tc>
- TTKB, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. *Müfredatta Yenileme ve Değişiklik Çalışmalarımız Üzerine...* Ankara. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, 18 Temmuz 2017. https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_07/18160003_basin_aciklamasi-program.pdf
- Türkeli, Rifat. "Akreditasyon Sürecindeki Programlarda Yürütölen İslam Mezhepleri Tarihi Ders Kazanımlarının İAA Ölçütleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi". *Trabzon İlahiyat Dergisi* 9/2 (2022), 403–438 (Erişim 11 Ocak 2023). <https://dergiipark.org.tr/en/download/article-file/2710701>
- U.S. Department of Labor Secretary's Commission on Achieving Necessary Skills. *What Work Requires of Schools: A SCANS Report for America 2000*. Washington D.C., 1991. <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED332054.pdf>
- Uchida, Donna. vd. *Preparing Students for the 21st Century*. Lanham Md.: Rowman & Littlefield (Published in partnership with the American Association of School Administrators), 1996.
- Wagner, Tony. *The Global Achievement Gap: Why Even Our Best Schools Don't Teach the New Survival Skills Our Children Need-and What We can Do About It*. New York: Basic Books, 2008.
- World Economic Forum. *New Vision for Education: Unlocking the Potential of Technology*. Cenevre, 2015.
- Yıldırım, Ali – Şimşek, Hasan. *Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Akademik ve Mesleki Yayınlar, 12. Basım, 2021.